תצוה — ז' אדר*

א. ז' אדר, יום פטירת משה רבינו[1], פאלט אויס (ברוב השנים) בסמיכות צו פרשת תצוה; און ווי עס שטייט אין ספרים[2], איז דאָ א רמז אויף דעם אין דער פרשה: פ' תצוה איז די איינציקע סדרה אין דער תורה („משנולד משה" ביז משנה תורה[3]) וואו עס ווערט ניט דערמאָנט משה'ס נאָמען.

איז לכאורה ניט גלאָטיק: אין פ' תצוה ווערט בלויז ניט דערמאָנט[4] דער שם משה במפורש, עס זיינען אָבער דאָ אין דער סדרה א ריבוי פסוקים וואָס ריידן וועגן משה'ן און באָציען זיך צו אים — אַנהויבנדיק פון התחלת הסדרה ממש, „ואתה (משה) תצוה", און נאָך כו"כ ציווּיים צו משה'ן.

ועוד — דער ניט דערמאָנטן דעם צדיק איז היפך פון דעם ענין פון הסתלקותם של צדיקים. ווען א צדיק ווערט נסתלק פון דער וועלט, רירט דאָס דאָך ניט אָן זיין שם ופעולותיו — זיי בלייבן לעד און ווערן ניט פאַרגעסן ח"ו: עס גייט אַוועק פון דער וועלט נאָר דער גוף[5] פון דעם צדיק.

איז ווי זאָגט מען אַז די הסתלקות פון משה רבינו ווערט נרמז דוקא דורך ניט דערמאָנטן זיין שם?

נאָכמער: די ציווּיים צו משה'ן אין פ' תצוה זיינען בלשון „תצוה", „ועשית", „ולקחת" וכיו"ב — זיי זיינען געזאָגט געוואָרן צו משה'ן בלשון נוכח: בעת אַז בריבוי מקומות (ובסמיכות לפרשתנו — ס"פ משפטים) וואו משה ווערט דער־מאָנט בשמו איז עס באופן אַז מ'רעדט נאָר ווענן משה'ן — (כאילו) שלא בפניו!

ב. וי"ל הביאור בזה:

עס שטייט אין זהר[6] „צדיקא דאתפטר אשתכח בכלהו עלמין יתיר מבחיוהי", אַז א צדיק געפינט זיך נאָך זיין פטירה אין אַלע עולמות, כולל עולם הזה[7], נאָך מער ווי בחייו. און „יתיר מבחיוהי" מיינט (ניט סתם א יתרון, נאָר) א יתרון

---

*) שענינו באדר ראשון — סוטה (יב, ב): אותה שנה (דלידת משה) מעוברת היתה (ונולד באדר א'). ואף שנאמר זה בביאור דברי ר' חנינא בר פפא — הרי אין לומר שחבריו פליגי עליו בדבר שבמציאות — עיבור השנה. וראה שאילת יעב"ץ ח"א סקי"ז. וראה מג"א או"ח סתקפ"ט סק"ת. ועוד (ראה לקו"ש חט"ז ע' 342 הערה 5. וש"נ).

1) להעיר דלכמה דיעות (הובאו בנ"כ טושו"ע או"ח סרצ"ב ס"ב. סדר הדורות ב"א תפח) מת משה בע"ש (כקביעות שנה זו (תשד"מ)). אבל אין כן דעת אדה"ז בשו"ע שם ס"ה (דאין לומר שס"ל כהט"ז שם — כי זהו חידוש גדול. ולמה לא רמזו אפילו — אדה"ז).

2) מאור עינים פרשתנו. וראה לקו"ש שם הערה 2.

3) ראה פי' הרא"ש עה"ת ובעל הטורים ריש פרשתנו.

4) ראה בכ"ז גם לקו"ש חכ"א ס"ע 173 ואילך.

---

*) והכוונה ב־משבעה באדר ועד ששה בסיון חלתא יחרי — ה"ז כיון שהיו ד' חדשים חסר יומים, שאפילו את"ל שדוחק הוא — דוחק גדול יותר לומר דפליגי במציאות.

[ואף שבלאה"כ פליגי במציאות (אם הי' אותו היום כ"א ניסן או ו' סיון) — הרי ע"פ הכלל לא לאפושי במחלוקת, אין טעם להוסיף עוד פלוגתא (ובמציאות) אם היתה שנה מעוברת].

5) ראה אגה"ק ביאור לסי' יד, אשר חיי הצדיק (שאינם חיים בשריים כ"א חיים רוחניים) אשתכח בעוה"ז גם לאחרי פטירתו. וראה לקמן סעיף ב.

6) ח"ג קא, ב (בשינוי לשון קצת). אגה"ק סי' יד וביאורו.

7) ראה אגה"ק שם.

שלא בערך, ווייל (ווי דער אלטער רבי איז מבאר[8]):

א) „בהיות הצדיק חי על פני האדמה" זיינען די „חיי הצדיק" געווען אנגעטאן אין א „כלי ולבוש . . בגופו" (און מ'האט דאן געקענט מקבל זיין נאר א הארה כו'), משא"כ לאחר פטירתו זיינען זיי ניט „בתוך כלי" (און דערפאר קען מען מקבל זיין „מבחי' רוח . . העצמיות"[9] פון דעם צדיק).

ב) די פטירה פון א צדיק איז — „עליית רוחו ונשמתו למקור חוצבו", און אויך די מדריגה פון צדיק (ווי ער איז אין „מקור חוצבו") איז „אשתכח" דא למטה.

קומט אויס, אז הסתלקותם של צדיקים האט צוויי קצוות: די הסתלקות פון א צדיק בגשמיות, איז פארבונדן מיט זיין הסתלקות ועלי' ברוחניות — ער איז עולה בעילוי אחר עילוי, ביז צו שרשו ומקורו הראשון[10], אין זיין „עצמיות" וואס איז אינגאנצן העכער פון „גילוי" (און דערפאר איז דער צדיק ניטא בעולם באופן גלוי); אבער לאידך, די גאנצע „עצמיות" פון דעם צדיק איז דאן (לאחר פטירתו) אין אן אופן פון „אשתכח בכולהו עלמין" (ביז עולם הזה[11]). און דעריבער קען מען פון אים מקבל זיין „יתיר מבחיוהי".

ג. עפ"ז וועט מען פארשטיין דעם טעם וואס הסתלקותו של משה איז מרומז דוקא דורך ניט דערמאנען שמו של משה (בפ' תצוה)[12]:

דער נאמען פון א מענטשן איז ניט עצם מציאותו, ענינו פון א שם איז נוגע פאר דעם זולת (בכדי אז א צווייטער זאל אים קענען רופן בשמו), דער מענטש פאר זיך דארף ניט קיין נאמען[13].

[און ווי מען זעט במוחש, אז א נאמען ווערט געגעבן כמה ימים נאך לידת הולד, בעת אז מציאות הולד איז דא תיכף משנולד ויצא לאויר העולם (און שוין דעמאלט איז ער א יורש ע"פ תורה, יורש הכל)].

משא"כ ווען מען רעדט צו א מענטשן לנוכח — „אתה" — ווענדעט מען זיך צום אדם, עצמות וכללות האדם.

ועד"ז איז בנוגע משה"ן: דער נאמען „משה" איז אים געגעבן געווארן א משך זמן נאך זיין לידה. נאכמער: דער נאמען[14] („משה") איז — בפשטות — אים געגעבן געווארן ניט פון זיינע עלטערן, נאר פון בת פרעה — „כי מן המים משיתיהו"[15].

און דאס איז דער רמז אויף הסתלקותו של משה בפ' תצוה:

בשעת הסתלקותו של משה איז ער נתעלה געווארן אין זיין עצמיות שלמעלה מבחינת שם — און דערפאר ווערט ער אין פ' תצוה ניט דערמאנט בשמו[16] („משה"): אבער ער איז „אף כאן

8) אגה"ק שם (בהביאור).

9) לכאורה צ"ל „העצמית" ולא „העצמיות", כמו שכתב תיכף אח"כ.

10) ראה גם סידור שער הל"ג בעומר (דש, ב־ג).

11) ראה גם אגה"ק סי' כח: פועל ישועות בקרב הארץ.

12) ראה גם לקו"ש חט"ז ע' 350 ואילך.

13) ראה תו"א ר"פ תרומה. ובכ"מ. ועיין לקו"ת בהר מא, ג.

14) ראה ויק"ר פ"א, ג: ״ שמות נקראו לו למשה.

15) שמות ב, י.

16) ולהעיר מהמבואר בטעם שלא נזכר שם קדוש במג"א, מפני שקשורה עם עצמותו ית' דלא אתרמיז בשום אות (תו"א מג"א ק, ב. שם בהוספות קכא, רע"ג. וראה לקו"ש חי"ז (ס"ע 189 ואילך: ס"ע 194). חכ"א ע' 201 ואילך. ושי"נ).

*) ראה מגילה יג, ב — השייכות דז' אדר לימי הפורים.

עומד ומשמש"[17], ואדרבה — מיט זיין גאנצע עצמיות (ווי ער איז במרום[18]), און דערפאר איז משה „פאראן" בפ' תצוה[19], ואדרבה — מען רעדט צו אים לנוכח, „ואתה תצוה", וואס ווייזט (ווי דער כלי יקר[20] איז מפרש) אויף „מהות עצמותך" פון משה"ן.

ד. וויבאלד אז שמו של משה ווערט ניט דערמאנט אין דער גאנצער סדרה, איז דערפון פארשטאנדיק, אז דער תוכן פון (גאנץ) פ' תצוה איז פארבונדן מיט זיין „עצם" (שלמעלה משם משה)[21].

וע"פ הידוע (ומבואר כמה פעמים[22]) אז דער תוכן פון יעדער סדרה איז מרומז אין איר נאמען, דארף מען זאגן, אז דער ענין האמור בשייכות צו משה"ן איז מרומז אין דעם שם הסדרה (וואס לויט מנהג ישראל, און ווי געדרוקט אין חומשים, איז עס) — „תצוה"[23].

ויש לומר הביאור בזה, ובהקדים: אע"פ אז איינער פון די פיר אופני לימוד התורה איז דער לימוד ע"ד הרמז, וואס איז כולל דעם ענין פון גימטריאות (און ווי מען געפינט עס אין ספרים פון גדולי ישראל, ווי דער בעל הטורים, מגלה עמוקות ועוד ועוד) — איז אבער מובן, אז דאס איז ניט קיין „שדה פרוצה" פאר יעדערן צו מאכן איינגענע גימטריאות, נאר יעדע גימטריא דארף האבן א מקור[24].

וועז צוויי ווערטער האבן די זעלבע גימטריא איז נאך ניט קיין הכרח אויף זייער שייכות פנימית צווישן זיך, דאס איז ווען זיי האבן א תוכן משותף, וואס דאן דריקט זיך דאס אויס (בתור סימן והוכחה[25]) אין דער השתוות פון זייערע גימטריאות.

[און ווי ס'איז פארשטאנדיק אויך פון דעם אלטן רבי'נס ביאור (אין תניא[26] אינעם ענין הגימטריא, אז די גימטריא פון א ווארט ווייזט אויף דער „בחינה אחרונה שהוא בחי' החשבון ומספר כמה מיני כחות" וואס זיינען פאראן אין „תיבה זו",

די זעלבע גימטריא ווייזט אז זיי האבן די זעלבע צאל „כוחות" אין זייער „אור וחיות", אבער עס „זאגט" ניט אז דער תוכן פון די כוחות פון איין ווארט האט א שייכות צום תוכן הכוחות פון צווייטן ווארט.

בשעת מען וויים אז עס איז דא א שייכות אין תוכן צווישן די צווויי ווערטער, איז די גימטריא אויך א סימן אז דאס זיינען (בשרשם) די זעלבע „מיני כוחות" וועלכע זיינען „כלולות באור וחיות" פון די צווויי ווערטער, נאר — זיי האבן יורד געווען ממדריגה למדריגה

17) סוטה יג, סע"ב. ספרי ברכה לד, ה. הקדמת הרמב"ם לפיה"מ קרוב לתחלתה.

18) ל' הרמב"ם שם. וכספרי שם: משרת למעלה.

19) ראה גם מאור עינים שם.

20) ריש פרשתנו. וראה ד"ה זאת תורת הבית תרפ"ס (בסה"מ קונטרסים ח"א) פי"א. וראה באריכה לקו"ש חכ"א (ע' 174. ע' 177 ואילך).

21) ראה הביאור בזה (בנוגע לפרטי הציווים דפ' תצוה) לקו"ש שם ע' 178 ואילך.

22) ראה לקו"ש ח"ה ע' 57 ואילך. ושו"נ.

23) בכ"מ נקראת „ואתה תצוה" (ראה זח"ג רמו, א. סדר תפלות להרמב"ם. ועוד — ראה הנסמן בלקו"ש חט"ז ע' 342 הערה 9) — אבל ע"פ מנהג ישראל הנפרץ בחומשים ועוד נקראת „תצוה".

24) ס' הגאולה להרמב"ן בתחלתו: אין אדם רשאי לדון בחשבון גימטריאות ולהוציא מהן ענין עלה בדעתו. וראה ס' שומר אמונים (להרי' אירגס) ויכוח א' (אות כ-כג) אודות הדיוק בכללי ואופני חשבון הגימטריאות.

25) ראה ס' הגאולה שם. אנציקלופדי' תלמודית ערך גימטריא סעיף ב. ושו"נ. אגרות קודש אדמו"ר מהוריי"צ ח"ח ע' שכד.

26) שער היחוד והאמונה ספי"ז.

און זיינען דורכגעגאנגען „מיעוט אחר מיעוט — עד שלא נשאר ממנו (פון דעם אור וחיות) אלא בחי' אחרונה שהוא בחי' החשבון ומספר כו'", און דערפאר זיינען זיי אנדערע (צוויי) ווערטער].

ובעניננו: די גימטריא פון וואָרט „תצוה" — נוסף לזה אז דאָס איז פון די גימטריאות וואָס „וואַרפן זיך אין די אויגן" — איז דער ביאור דלקמן מיוסד אויף דעם תוכן פון פרשת תצוה (ניט אויפן חשבון וגימטריא).

ה. די גימטריא פון „תצוה" איז — תק"א. וואָס אין דעם מספר — איינס מער ווי חמש מאות — ווערט נרמז די מדריגה פון „עצם" וואָס איז העכער פון „שם".

דער ביאור בזה:

חז"ל זאָגן[27] אז „הלך הקב"ה מהלך חמש מאות שנה לקנות לו שם". ומבואר אין דעם[28]: כללות העולם (סדר ההשתלשלות) שטעלט זיך אויס אין „חמש מאות"[29]: און דורך „הלך . . מהלך ת"ק שנה" ווערט אויפגעטאָן דער ענין פון „לקנות לו שם" — דער גילוי פון שמו של הקב"ה. וכנ"ל, אז „שם" ווייזט אויף אַ מדריגה וועלכע איז שייך צו אַ זולת[30], ס'איז פאַראַן אימיצער וואָס זאָל אים רופן בשמו.

---

27) קה"ר פ"ו, א (ב). מדרש שמואל פכ"ג.

28) אוה"ת שמות ס"ע ל. סה"מ תר"ל ע' צט. סה"מ תרס"ח ע' פו.

29) וראה לקו"ת אמור (לד, א) ועוד (ראה הנסמן בס' הליקוטים דא"ח דהצ"צ מע' מספרים (פרטי המספרים) ת"ק). וראה אוה"ת (ועד"ז בסה"מ תר"ל וסה"מ תרס"ח) שם, שלכן אין סתירה לזה מהידוע ד"יש כמה פעמים מהלך ה' מאות שנה . . כדאי' בגמ' . . דר"ל כי ענין כו'". ע"ש.

30) במאמרים שבהערה 28 מבואר שהענין ד„הלך כו' לקנות לו שם" הוא ההמשכה פנימית (גילוי בחי' עצמות אוא"ס) בבחי' ת"ק שנה דס' השתלשלות, שע"ז נמשך להיות גילוי השם [כי „שם" ממשיך העצם, ו„לקנות לו שם" היינו שהשם יה' בגילוי כמו אור]. ע"ש.

אבל מכל מקום ה"ז רק המשכת (וגילוי) העצם, ולא העצם (ממש) שלמעלה מגדר גילוי (ושם).

31) להעיר מלקו"ת שם (וראה גם אוה"ת ואתחנן ס"ע קיג ואילך. ועוד) בנוגע ל„ישרה" שמספרו תקט"ו, המשכת בחי' י"ה בת"ק. וי"ל שזהו החילוק בין ת"ק לתקט"ו, כי הוספת אחד (על ת"ק) מורה על העצם שלמעלה מהתחלקות (ראה תו"א בהוספות (קס, סע"ד ואילך) בטעם שחגה"ש הוא יום אחד. וראה לקמן סעיף ו (מלקו"ת) בנוגע למספר ק"א: הנעתק בלקוט פירושים כו' לתניא פסט"ו (ע' רסט)).

32) ראה ב"ר (פ"ג, ח): יום אחד . . הקב"ה יחידי בעולמו. ולהעיר מתוד"ה עד אחת — מנחות יח, א.

33) סידור האריז"ל (סי' רש"ר וכן בקול יעקב) בסדר ההגדה פיסקא ר"י הי' נותן בהם סימנים.

34) תו"א ריש פרשתנו. ובכ"מ.

35) ראה המשך תרס"ו (ע' עג) דגם רצון העצמי ענינו המשכת הנפש, משא"כ תענוג העצמי שהוא מתענג בעצמותו. ע"ש, ובהמשך תער"ב פרק רב.

36) ס' יצירה פ"ב מ"ד. המשך תרס"ו ע' כה.

37) ב"ר פי"ד, ט. דב"ר פ"ב, לז. זח"ב קנח, סע"ב.

38) סה"מ תפר"ח ע' קיו. ועוד. וראה לקמן הערה 46.

און דער מספר פון תק"א — איינס מער ווי ת"ק[31] — ווייזט אויף אחד יחידו[32] של עולם, דעם עצם וואָס איז העכער פון די „ת"ק שנה" פון עולם, סדר ההשתלשלות (— העכער פון „לקנות לו שם").

[וי"ל אז דאָס איז אויך די הסברה אין דער גימטריא וואָס ברענגט זיך אין ספרים[33], אז „אשר" איז בגימטריא תק"א. ווייל „אשר" — מלשון אושר — ווייזט אויף תענוג[34], וואָס דאָס איז דער העכסטער ענין פון אַ מענטשן וואָס איז פאַרבונדן מיט זיין עצמיות[35], וכ־מאמר[36]: אין למעלה מענג].

ועד"ז איז אויך אין נפש האדם: חז"ל[37] זאָגן „חמשה שמות נקראו להּ" (די נשמה), וואָס די „חמשה שמות" (כולל יחידה) זיינען ניט עצם הנשמה[38] — זיי

זיינען בלויז „שמות" צו „לה" (דער עצם).

וע"פ הידוע אז די שלימות פון יעדן מספר איז — וועז עס איז דא די הת־כללות פון יו"ד פעמים יו"ד[39], קומט אויס, אז די שלימות פון די „חמשה שמות" פון דער נשמה טעלט זיך אויס במספר חמש מאות[40]:

און דער מספר (פון „תצוה") תק"א — איינע מער פון ת"ק — איז מרמז אויף עצם הנשמה וואס איז העכער פון „חמשה שמות נקראו לה".

ו. דער ענין הנ"ל אין פ' תצוה — אז דא רעדט זיך וועגן דעם עצם וואס איז העכער פון גילוי — איז אויך מרומז אין דעם מספר הפסוקים אין דער סדרה: „ק"א, מיכא"ל סימן"[41]:

דער אלטער רבי איז מבאר אין לקו"ת[42] דעם חילוק צווישן די מספרים ק' און ק"א, אז דער מספר ק' ווייזט אויף דער שלימות פון סדר השתלשלות, און ק"א — אויף „חד ולא בחושבן" [און ווי ער ברענגט פון מהרש"א[43] בפירוש מחז"ל[44] „אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה ואחד[45]", אז מספר מאה איז פארבונדן מיט „נפש רוח נשמה", „אבל השונה פ"א יותר מזה הוא חלק אלוקה ממעל"].

קומט אויס, אז דער אויפטו פון ק"א אויף ק' איז ע"ד דעם אויפטו הנ"ל פון תק"א לגבי ת"ק[46].

ז. ע"פ המבואר לעיל (סעיף ד) וועגן תוכן הענין פון גימטריאות — יש לבאר ג"כ דעם טעם וואס די שייכות פון ענין הנ"ל וועגן משה"ן (אז דא רעדט זיך וועגן זיין „עצם" שלמעלה מבחי' שם) איז מרומז (בלויז) אין דער גימטריא פון שם הסדרה (תצוה) [ועד"ז — אין מספר הפסוקים]:

וויבאלד אז דא רעדט זיך וועגן דעם „עצם" וואס איז העכער פון גדר גילוי, דעריבער וועלט עס נרמז אין א גי־מטריא וואס איז „בחי' אחרונה" אין וועלכער עס איז ניטא קיין „גילוי" פון תוכן הדבר (כנ"ל בארוכה).

און דוקא אין דעם „העלם" פון דער „בחי' אחרונה" — דער מספר התיבה — שטייט דער „עצם" וואס איז העכער פון גילוי.

(משיחות ש"פ תצוה תשמ"א. תשמ"ג)

---

39) ראה בביאור מעלת מאה ברכות (תו"א בהוספות קכא, ד. ביאוה"ז ר"פ ח"ש. ועוד. וראה ס' הליקוטים דא"ח דהצ"צ מע' ברכות, מאה ברכות ס"ב ושו"נ). ועוד. וראה הנסמן בהערה הבאה.

40) להעיר ממאו"א (י, נד) „ת"ק ה' אחרונה בהכאה". וראה הנסמן בהערה 28. ועוד.

41) וראה מגלה עמוקות אופן נז (הובא בילקוט ראובני ריש פרשתנו) ד„נעלם של משה" . . עולה ק"א", ולכן „בפ' תצוה שנעלם שם של משה יש בו קא פסוקים".

42) ראה כב, ג.

43) בחדא"ג — חגיגה ט, ב.

44) חגיגה שם.

45) להעיר משתי הלשונות בזה: ואחד, ואחת — אף דכפשוטו תלוי הקאי על „מי ששונה" או על „הפעם" (ראה תניא ספט"ו) — וע"ד פרש"י בספר התורה „הזה — הזאת" (נצבים כט, כ) — אבל זה גופא טעמא בעי. ואכ"מ.

46) להעיר מלקו"ת שם (בסוף העמוד) שהענין דק"א הוא „בחי' החמשית . . ועי"ז פנימית הכתר . . ה' בחי' נרנח"י ובתוך . . יחידה מלובש בחי' תחתונה דאו"א" (ראה לעיל בפנים סוס"ה דמספר תק"א הוא העצם שלמעלה מיחידה).

*) היינו: אותיות המילוי דשם משה — מם שין הא — שנעלמות במבטא.

*) שלאחרי ששונה ק' פעמים, הי"ה אחד — שממשיך בלימוד ענין זה.